

Pospíšil, Ivo

Oživené Slezsko a staré Polsko

Opera Slavica. 2003, vol. 13, iss. 1, pp. 52-53

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117688>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

pozadí díla Paula Claudela, noří se autorka do minulosti tématu, mimo jiné se vrací k sv. Augustinovi, ale také k N. Berďajevovi. Láska je nejen kategorie gnoseologická (noetická), ale především ontologická, není přízračná jen v Bohu, neboť Eros celkovosti je uskutečnitelný nikoli v diádě, ale v triádě.

Za nejpodněnější autorčiny rozboru pokládám kapitolu třetí *Filosofskij Eros i „erotika poznání“ v textech Vjačeslava Ivanova*. Kniha je vyhraněná až vyhocená v jediném uchopení látky, svou ideí fixe, ve zdůraznění tohoto zorného úhlu: mám vždy trochu strach – jak se autor postupně nechává unést svou ideou a nachází v textu do detailu promyšlené filozofické struktury – že se tím vzdaluje textu, resp. samotnému smyslu umění jak z hlediska autora, tak vnímatele: umění je současně obecné i jedinečné. I když připustíme, že zejména modernisté a mimořádně symbolisté kultivovali svou filozofii a sami byli filozofy, byli současně umělci, takže v jistém smyslu záleží na úhlu pohledu. Tímto „nepravdivým“ umělcem byl koneckonců i takový rafinovaný kalkulátor a milovník geometričnosti hmyzích těl Vladimír Nabokov. Význam tohoto bádání – stejně jako například hledání struktury iniciace nebo gnóze v konkrétních literárních textech – vidím spíše v manifestaci další potence textu. Že zájem o Eros je dnes diktován především novou vlnou zájmu o tuto oblast (snad kromě ideologického déteté), je zřejmé: v tomto smyslu je kultivovaná, důkladná a systematická práce polské resistiky ve zkoumání ruské literatury, tradičně pokládané za asketickou, skutečným zjevením neemotivnosti a typologizujícím chladem, za nímž však tuším badatelskou (nejen) vášeň. Nicméně ona ruská asketičnost, „deviace“, chtělo by se říci teologické traktování Erosu je tu znovu doloženo. V tom je Rusko více než římská Evropa dědičkou starých mediteránních kultur.

Ivo Pospišil

Oživené Slezsko a staré Polsko

Rott, D.: *Bracia czeszy w dawnej Polsce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2002, 211 s.

Śląsk literacki. Materiały V sesji śląskoznawczej Pracowników Naukowych, Studentów i Gości Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego (Katowice 8-9 listopada 2000). Pod red. Mariana Kisiela, Barbary Morcinek-Cudak i Tomasza M. Głogowskiego. Pallas Silesia 2001, 204 s.

Kadlubek, Z. – Rott, D. – Ryba, R. – Wilczek, P.: *Literatura Staropolska. Sredniowiecze – Renesans – Barok*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2002.

Z hlubin se zvedá multinacionální a multikulturní minulost Slezska, země, která dnes leží v Polsku a u nás: Český stát, polský vliv, Prusko, Německo, na jeho hranici se ocitla i Ruská říše (Sosnowiec), opět Polsko; katolíci, evangelíci, kdysi i pravoslavní.

Milovník starého Slezska dr. Dariusz Rott se zabývá mimo jiné působením Českých bratří v Polsku a jako polonista a klasický filolog i latinskou tradicí. Jeho kniha *Bracia czeszy w dawnej Polsce* je pozoruhodná již svým základním přístupem: autorovi jde o tzv. ikonosféru, tj. skutečnou, smyslově konkrétní podobu určitého prostoru; v da-

ném případě se jedná o nám dobře známé Lešno, ale nejde jen o ně. Autor se zabývá všemi podstatnými kulturními stopami, které Čeští bratři v jižním Polsku zanechali. Rottova práce se skládá z osmi částí a rozsáhlého metodologického úvodu: první pojednává o básníkovi Piotru Wacheniovovi, druhá o ikonosféře Lešna v letech 1628-1656, třetí o ženách v Lešně 17. století (Krystyna Poniatowska a Anna Memorata), další pojednává o cestách českých bratrů a jejich literárních reminiscencích, následující se zabývá literárními institucemi severní Evropy ve světle známého islandského cestopisu Daniela Vettera, šestý líčí vztah politiky a literatury u Jana Amose Komenského v souvislostech tzv. sarmatské kultury, sedmý oddíl se týká Lešna v letech 1655-1656 na pozadí románu Stanisława Helsztyńskiego *Amosův žák* (1976). A pro nás Brňany je nejzajímavější osmý oddíl, který se přímo jmenuje *Tradice brněnské slavistiky* a pojednává o Bohuslavu Horákovvi (1881-1960) jako editorovi již zmíněného cestopisu Daniela Vettera *Islandia* (vyšlo v Lešně roku 1638). Ostatně brněnských a moravsko-slezských filiací je v tomto spise více: autor děkuje profesorovi Masarykovy univerzity Milanu Kopeckému, dr. Liboru Paverovi ze Slezské univerzity v Opavě a dalším.

Rott je přívržencem studia literatury v širších kulturně historických souvislostech: ve stopách metodologů tzv. mikrohistorie zkoumá všední den lidí 17. století, jejich starosti, kulturní zázemí a mentalitu, resp. toto vše se snaží na základě dostupných materiálů rekonstruovat. Přístup bychom mohli nazvat kontextovým: literatura nebyla ani tak plochou k předvádění dovedností, jako projevem lidského bytí, existence, manifestací náboženského života.

Rott nebo jeho kolegové také stojí u řady edičních počínů a konferencí: výsledky jedné z nich vyšly před časem pod názvem *Śląsk literacki* péčí nadace Pallas Silesia. Najdeme tu studie o slezské metafyzické poezii, o démonologických obsesích, dokonce i věc tak nudná jako bibliografie tu pod rukama mladých nadšených badatelů začíná mluvit živou řečí: osudy slezských spisovatelů po září 1939, literární a politické deklarační, literární činnost v Horním Slezsku po roce 1989, ale také glosa, zda se ve Slezsku mluví „slezsky“. Z jednotlivých studií se nám jako podstatná jeví hned první studie Zbigniewa Kadlubka o zmíněné slezské metafyzické poezii: jde o poezii období pozdní renesance a baroka, kde najdeme esteticky hodnotné artefakty. Isabela Kaczmarzyk zkoumá démonologické obsese Adama Gdaczusza (17. stol.), Beata Stuchlik-Surowiak zase analyzuje ženu, manželství a rodinu ve Slezsku 17. století, Katarzyna Tałuč upozorňuje na první generaci slezských regionalistů, čteme tu i analýzy romantické konvence i slezskou řeč (gwara śląska).

Mladí katovičtí medievisté sestavili také pozoruhodné, útlé kompendium pro studenty, které je nejen použitelné pro naše polonisty, ale i literárnímu teoretikovi a obecně slavistovi dává vhled nejen do toho, co se v Polsku ze středověké literatury studuje, ale také názor nové generace na tuto problematiku. To se ostatně zračí již v uvedené doporučené literatuře: musí být dynamická, nová, někdy i radikálnější, důraz se klade – a to je podstatné – na kulturně historický aspekt; nestačí studium textů, je třeba znát celou epochu v jejích projevech: studentům se přitom doporučuje v polských překladech i cizí medievistická literatura. Metodická příručka – fklelo by se – ale svým způsobem v kostce zformulovaný nejen pedagogický, ale také vědecký program.

Ivo Pospíšil